

विद्याभवन प्राच्यविद्या ग्रन्थमाला

१२

७३३६७

महर्षिवादरायणप्रणीतम्

ब्रह्मसूत्रम्

परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमद्गोविन्दभगव-
त्पूज्यपादशिष्यश्रीमच्छङ्कराचार्यभगव-
त्पूज्यपादविरचितम्

शारीरकमीमांसाभाष्यम्

श्रीमद्वाचस्पतिमिश्रभाषितभाष्यविभागो

भामती

परमहंसपरिव्राजकाचार्योदासीनवर्यस्वामिश्री-
ऋषिरामशिष्यस्वामियोगीन्द्रानन्द-
निर्मिता

भामतीव्याख्या

२

द्वितीयो भागः

चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी-२२१००१

विषय-सूची

अविरोधाख्यद्वितीयाध्यायस्य

(२) द्वितीये पादे—

१. रचनानुपपत्त्यधिकरणम्	६१९
प्रतिपक्षनिराकरणोपक्रमः	६१९
सांख्यदर्शननिरासः	६२०
प्रधानस्य जगद्रचनानुपपत्तिः	६२०
प्रधानस्य प्रवृत्त्यनुपपत्तिः	६२६
पयोऽम्बुदृष्टान्तनिरासः	६३०
परस्परविरोधोद्भावनम्	६३८
२. महद्दीर्घाधिकरणम्	६४४
वैशेषिकी प्रक्रिया	६४४
३. परमाणुकारणवादाभावाधिकरणम्	६५१
परमाणुकारणवादनिरासः	६५१
समवायसम्बन्धनिरासः	६५५
परमाणुत्वानुपपत्तिः	६५८
परमाणुवादस्यावैदिकत्वम्	६६३
४. समुदायाधिकरणम्	६७३
बौद्धमतनिरासप्रसङ्गः	६७६
पञ्चस्कन्धास्तनिरासः	६८०
प्रतीत्यसमुत्पादनिरासः	६८४
संघातासिद्धिः	६९५
प्रतिसंख्याननिरोधादनिरासः	६९२
अभावाद्भावोत्पत्त्यनुपपत्तिः	७०९
५. अभावाधिकरणम्	७११
निरालम्बसाकारज्ञानवादनिरासः	७११
स्वप्नादिदृष्टान्तनिरासः	७३१
क्षणिकत्ववादनिरासः	७३७
६. एकस्मिन्नसंभवाधिकरणम्	७३९
जैनदर्शनं तन्निरासश्च	७३९
सप्तभङ्गीनयनिरासः	७४६
जैनात्मस्वरूपनिरासः	७४९
७. पत्यधिकरणम्	७५४
ईश्वरस्वरूपे मतभेदाः	७५५
केबलाधिष्ठानवादनिरासः	७६०
८. उत्पत्त्यसंभवाधिकरणम्	७६२
पाञ्चरात्रमतनिरासः	७६२

(३) तृतीये पादे

१. वियदधिकरणम्	७६७
सृष्टिश्रुतीनां परस्परविरोधनिरासः	७६७

२. मातरिषवाधिकरणम्	७८१
आकाशोत्पत्तिवद्वायोरपि	७७२
३. असम्भवाधिकरणम्	७८२
सतो ब्रह्मण उत्पत्त्यसम्भवाः	७८१
४. तेजोऽधिकरणम्	७८५
तेजस उत्पत्त्युपपादनम्	७८६
५. अबधिकरणम्	७८७
जलोत्पत्त्युपपत्तिः	७८७
६. पृथिव्यधिकरणम्	७८७
पृथिव्या उत्पत्तिः	७८७
७. तदभिध्यानाधिकरणम्	७७९
स्रष्टृत्वमोक्षवरस्यैव	७८९
८. विपर्ययाधिकरणम्	७९०
आकाशादीनां लयक्रमः	७९०
९. अन्तराविज्ञाधिकरणम्	७९२
बुद्ध्यादीनामुत्पत्तिक्रमः	७९२
१०. चराचरव्यपाश्रयाधिकरणम्	७९३
शरीरस्यैव जन्मादि जीव उपचर्यते	७९४
११. आत्माधिकरणम्	७९५
जीवात्मन उत्पत्तिप्रतिषेधः	७९७
१२. ज्ञाधिकरणम्	७९८
जीवस्य नित्यचेतस्यरूपत्वम्	७९९
१३. उत्क्रान्तिगत्यधिकरणम्	८००
जीवस्याणुत्वसाधनम्	८०१
जीवस्याणुत्वनिरासः	८०७
१४. कर्त्रधिकरणम्	८१३
जीवस्य कर्तृत्वसाधनम्	८१३
१५. तक्षाधिकरणम्	८१७
जीवस्य कर्तृत्वमोपाधिकम्	८१८
१६. परायत्ताधिकरणम्	८२५
ईश्वरस्य जीवप्रवर्तकत्वम्	८१५
ईश्वरस्य वैषम्यनैर्घृण्यानापत्तिः	८२६
१७. अंशाधिकरणम्	८२८
जीवस्य ईश्वरांशत्वसाधनम्	८२८
जीवेश्वरयोरंशांशिभावः काल्पनिकः	८३०
(४) चतुर्थे पादे—	
१. प्राणोत्पत्त्यधिकरणम्	८३९
इन्द्रियाणामवादित्वम्	८३९
इन्द्रियाणां सादित्वम्	८४०
२. सप्तगत्याधिकरणम्	८४३

इन्द्रियाणां संख्याविवादः	८४४
इन्द्रियाणामेकादशत्वम्	८४६
३. प्राणानुत्वाधिकरणम्	८५०
इन्द्रियाणामनुत्वमविवक्षितम्	८५१
४. प्राणश्रृंष्ट्याधिकरणम्	८१२
मुख्यप्राणस्यऽपि सादित्वम्	८५२
४. न वायुक्रियाधिकरणम्	८५३
चक्षुरादिवत्प्राणस्य स्वातन्त्र्यम्	८५४
६. श्रेष्ठानुत्वाधिकरणम्	८५८
प्राणस्य परिच्छिन्नत्वम्	८५८
७. ज्योतिषाधिकरणम्	८५९
अग्न्यादिदेवानां वागद्याधिष्ठातृत्वम्	८६०
८ इन्द्रियाधिकरणम्	८६२
मुख्यप्राणस्येन्द्रियेभ्यो भेदः	८६२
९. संज्ञामूर्तिक्लृप्त्यधिकरणम्	८६६
नामरूपव्याकरणकर्तृत्वसंशयः	८६६
त्रिवृत्कर्तृत्वमीश्वरस्यैव	८६७
वैशेष्यात्तेज आदिव्यवहारः	८७०

साधनाख्यतृतीयाध्यायस्य

(१) प्रथमे पादे

१. तदन्तरप्रतिपत्त्यधिकरणम्	८७३
सूक्ष्मशरीरयुक्तजीवः परलोकमंति	८७४
परलोकगमनप्रकारः	८७६
२. कृतात्ययाधिकरणम्	८८७
स्वर्गादागतस्य सानुशयता	८८७
३ अनिष्टादिकार्याधिकरणम्	८९६
इष्टापूर्तकारिणामेव चन्द्रप्राप्तिः	८९६
४. साभाव्यापत्त्यधिकरणम्	९००
जीवानामाकाशादिसारूप्यम्	९०१
५. नातिचिराधिकरणम्	९०२
सूक्ष्मशरीरस्य तीव्रा गतिः	९०५
६. अन्याधिष्ठिताधिकरणम्	९०३
सानुशयानां ब्रीह्यादिभिः संसर्गमात्रम्	९०४

(२) द्वितीये पादे—

१. सन्ध्याधिकरणम्	९०९
स्वाप्नसृष्टेर्मयामात्रत्वम्	९१२
२. तदभावाधिकरणम्	९१८
सुषुप्तस्य स्थानं ब्रह्म	९१९
३. कर्मानुस्मृतिशब्दविध्यधिकरणम्	९२८

सुषुप्तोत्थित एक एव	९१९
४. मुग्धेऽर्धसम्पत्त्यधिकरणम्	९३१
मूर्च्छावस्था पञ्चमी	९३२
५. उभयलिङ्गाधिकरणम्	९३४
ब्रह्मणो निर्विशेषत्वम्	९३५
६. प्रकृतैतावत्त्वाधिकरणम्	९४५
उपाधेरभावे नोपहितस्याभावः	९४९
७. पराधिकरणम्	९५६
जगद्विधारकत्वाद् ब्रह्मणः सेतुत्वम्	९५८
८. फलाधिकरणम्	९६२
ईश्वर एव स्वर्गादिफलं ददाति	९६३
(३) तृतीये पादे —	
१. सर्ववेदान्तप्रत्ययाधिकरणम्	९७२
शाखाभेदेऽपि नोपासनाभेदः	९७४
२. उपसंहाराधिकरणम्	९८७
शाखान्तरोक्तगुणानामुपसंहारः	९८७
३. अन्यथात्वाधिकरणम्	९८९
वाजसनेयछान्दोग्ययोर्विद्याभेदः	९९१
४. व्याप्त्यधिकरणम्	९९८
उद्गीथोक्तकारयोर्विशेषणविशेष्यभावः	९९९
५. सवभिदाधिकरणम्	१००१
सर्वगुणोपसंहारः	१००१
६. आनन्दाद्यधिकरणम्	१००३
आनन्दादयो वस्तुधर्माः सर्वत्रगाः	१००३
७. अध्ययनाधिकरणम्	१००५
पुरुषपरत्वमात्रं विवक्षितम्	१००६
८. आत्मगृहीत्यधिकरणम्	१००७
आत्मशब्देन परमात्मनो ग्रहणम्	१०११
९. कार्याख्यानाधिकरणम्	१०१४
अप्राप्तवासोदृष्टिर्विधेया	१०१५
१०. समानाधिकरणम्	१०१६
उपासनैक्यं गुणोपसंहारश्च	१०१७
११. सम्बन्धाधिकरणम्	१०१८
अहरादीनां व्यवस्था	१०१९
१२. संभृत्यधिकरणम्	१०२०
ब्रह्मविद्यासु विभूतीनामनुपसंहारः	१०२१
१३. पुरुषविद्याधिकरणम्	१०२२
पुरुषयज्ञे धर्मानुपसंहारः	१०२४
१४. वेधाद्यधिकरणम्	१०२९
असंगतकर्मानुपसंहारः	